

VERONIKA MOREIRA

MÁ PANÍ

NESMRTELNÝ PŘÍBĚH
JINDŘICHA VIII.

A ANNY BOLEYNOVÉ

edice
KIO KAN

Copyright © Veronika Moreira, 2018
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.
Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Copyright © Veronika Moreira, 2018
Redakční úprava Otilie Grezlová
Grafická úprava obálky Tomáš Řízek
Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,
v edici Klokan, 2019
shop@alpress.cz
Vydání první

ISBN 978-80-7543-976-5

Věnováno mým rodičům

*„Láska se nemění každou hodinou či dnem,
ale trvá celý život.*

*A jestli se mýlím, nikdy jsem nic nenapsal
a nikdy se nestalo, že se dva lidé milovali.“*

W. Shakespeare

Král Jindřich VIII., ačkoli pro anglickou historii zůstal bezesporu nejmocnějším panovníkem s nejhorší pověstí, dokázal být mužem plným citu i něhy. Byl schopen a ochoten vydat se zcela napospas síle lásky, do náruče ženy, kterou – alespoň dočasně – hýčkal, miloval, chránil a bránil proti všem. To vše někdy až s groteskní dětskou naivitou a neohrožeností zamilovaného muže. Dnes považujeme Jindřicha za tyрана, ke stáru tonoucího v zajetí pomatené mysli, snad pronásledovaného vidinami duchů popravených, včetně svých žen, které přežil.

Současní posuzovatelé by bezesporu uvítali existenci historicky podloženého důkazu o pohnutí jeho svědomí. O tom svědčí pojetí, v jakém nám Jindřicha představují spisovatelé i režiséři. Kdo však mohl kdy vidět do hlav králů, soudit je a obracet způsob jejich myšlení? Kdo se o to kdy pokoušel, nemíval šťastný osud, ať už to byl nejlepší přítel, věrný rádce a učitel, milenka či žena sdílející s panovníkem lože i trůn.

Stejně tak není jednoduché objektivně a nezaujatě posoudit složitou povahu a osobnost Anny Boleynové. Víme, jak ji po dlouhá staletí vykresluje literatura, divadlo i film, přesto však zkoumáme další skutečnosti, pochybujeme a uvažujeme o tom, jaká mohla či musela ve skutečnosti být. Vzdělaná, vášnivá, ambiciózní a svobodomyšlná, otevřená novým myšlenkám tak jako sám král a pravdě-

podobně i víc. Byla prostě svá, odlišná, rozhodně však neobyčejně silná.

Věřila svému jedinému a mocnému ochránci, věřila králi a věřila v nepomíjivost a sílu jeho citů. I když po čase ztratila jeho lásku, vášně i oddanost, měla už v té době na hlavě anglickou korunu a doufala, že smrt Jindřichovy první ženy Kateřiny bude logicky znamenat upevnění jejího postavení. Anna však nesplnila svůj slib – nedala králi syna. A tak v tomto období došlo k událostem, které nezadržitelně uspíšily její pád...

Svazek dopisů (1526–1536) s doplňujícím textem je určen všem příznivcům a obdivovatelům nesmrtelného a fascinujícího milostného příběhu Jindřicha VIII. a Anny Boleynové. Je to volný překlad povětšinou milostné korespondence, doplněné stručným popisem událostí odehrávajících se v jejich pozadí. Útržky ze života krále a jeho dámy, mimo jiné jistě vypočítavé favoritky, později nemilované královny a matky princezny Alžběty, která měla být vymodleným princem.

Jak víme, Alžběta se přes veškerou nepřízeň osudu stala královnou, která svou slávou předčila všechny (nejen) tudorovské panovníky Anglie, čímž celému světu a především Anglii předala odkaz své matky coby vlivné a významné královny – manželky, kterou však tento titul neuchránil před soudním procesem plným hanby ani před smrtí. Je to kniha oslavující nepřemožitelnou sílu lásky, zároveň však poukazující na její pomíjivost, bláhovost, bolest a utrpení s ní spojené. A to vše se stále a donekonečna opakuje...

Knihou nás na několika místech atmosféricky a snad trochu cynicky provází fiktivní úryvky vzpomínek králevo nejznámějšího dvorního baviče Williama Sommerse, muže, který k němu měl mnohdy nejbliž. Will Sommers nastoupil do králových služeb přibližně ve stejné době, kdy se u dvora objevila také Anna. Byl tak svědkem všech udá-

lostí, jež se odehrály během jejího života po boku krále, i po její smrti. Poznal další královny manželky a na rozdíl od Jindřicha se dožil Alžbětina triumfálního nástupu na trůn. Naposledy se objevil na veřejnosti právě při její korunovaci v lednu 1559, o rok a půl později zemřel.

Milostné dopisy krále Jindřicha VIII. jsou zde uvedeny v pořadí, v jakém je John W. Luce seřadil ve své publikaci z roku 1906. V tomto pořadí na sebe dopisy více či méně navazují. Dopisy Jindřicha VIII. byly psány v angličtině či ve francouzštině, světu se však bohužel nedochovaly Annyiny odpovědi, a tak si je můžeme jen domýšlet.

Volný překlad těchto milostných dopisů, někde více a jinde méně doslovný, se snaží zapůsobit na čtenáře srozumitelně a přenést je na chvíli do šestnáctého století se vši krásou i ponurostí té doby. Badatelé a historici nechtě prominou, najdou-li historickou nesrovnalost či zapochybují-li o věrohodnosti klaunova vyprávění. Však máme všichni právo představovat si dalekou minulost v lepším světle a v pojetí, jež nám našeptává vlastní fantazie. O to bohatší, plnější a uspokojivější je pak současnost...

1.

Nenáviděl psaní dopisů. Tenkrát, když je psal jí, byl jsem u toho jen já. Chechtal jsem se, když se mu začaly třást ruce! Ty ruce, co svým podpisem nechaly zabít velkého Buckinghamu, ty samé ruce, co o pár let později s tak přirozenou samozřejmostí podepsaly rozsudky smrti biskupa Fishera i Thomase Moorea. Nadával mi a většinou po mě i něco hodil. Opustit jsem ho ale nesměl. Zoufalec, beznadějně zamilovaný hejsek, v těch chvílích neschopný dát dohromady větu, natož pak milostné vyznání. Dohl jsem mu víno a sledoval jeho roztřesenou, těžkou ruku, která jako by mu sama bránila ve srozumitelném psaném projevu, jakým chtěl tu ženskou oslnit, přesvědčit o lásce a dostat ji do postele. Náš ubohý Jindřich. Náš velký, Amorovým šípem tak surově zasažený král!

To byly chvíle, kdy z něho člověk přestával mít strach, dokonce k němu ztrácel i obdiv. Bylo to jiné, než tolikrát předtím. Tahle ho ovládala a on se nechal ovládat se zjevnou rozkoší. A já tak poprvé nepocítil obdiv k němu, ale k ní. Měl jsem ho svým způsobem rád. Ano, mluvím o tyranovi, který doufal, že se proslaví v boji, ale proslavil se svou krutovládou, náboženským převratem a šesti manželkami. A kdo by o něm mohl mluvit spíš než já? Já, jeho Will.

Vždycky jsem si připadal jako ztělesnění jeho vlastní grotesknosti a špatného svědomí. Dal jsem svůj život jemu, ale pak si jej Bůh (sám jistě pobouřen a lačný kárat toho prostého hříšníka, jenž sám sebe korunoval Božím

poslem) povolal k sobě. Já jsem tu zbyl sám, jako ztracený kapesník bez monogramu, jenž mokne v trávě. Víím, kým bude velký Jindřich pro historii. Víím, kým pro ni budu i já. Historie odpoví na všechno, ale mnohé časem ztratí tvar, barvu i význam. Co potom zbude? Snad jen nečitelná slova na zarostlých náhrobcích. Jen pár slov oslavujících duši, když tělo se dávno obrátilo v prach. Mrtvá slova a jejich pochybná svědectví...

*Graven in diamonds with letters plain,
There is written her fair neck round about,
„Noli me tangere (Do not touch me), Caesar’s, I am.“*

*Vytesáno do diamantů hladkými písmeny,
jest psáno kolem její bledé šije,
„Noli me tangere (nedotýkej se mě), Caesarova jsem já.“*

(Ze sonetu sira Thomase Wyattta, básníka a citele Anny Boleynové; nastiňuje počátek jejího vztahu s králem, který ukončil Wyattovy naděje.)

Ó ano, dobrák Wyatt byl jejím opatrným stínem. Jak to u básníků bývá, i on byl nepochybně dítětem Štěstěny, která nedopustila, aby ho nešťastná láska k té, jejíž dlouhá šije zalahodila oku krále, přivedla po těch pověstných rozviklaných schodech velezárců až ke špalku. Jiní se pak obvykle zpíjí do němoty v nevěstincích, on měl naštěstí své básně, ve kterých ji opěvoval a sobě ulevil. Blázínek Thomas Wyatt, nad jehož neškodným toužením shovívavě přivíral oči i král. Neboť vězte, že můj pán byl schopen vřelého citu a něhy, které patřily tomu jedinému, nanejvýš pozoruhodnému stvoření, jež se objevilo u jeho dvora na jaře roku 1526 po králově návratu z Francie. Dámě skvělé výřečnosti a rozkošných francouzských způsobů –

lady Anně. Vzpomínám si docela dobře na den, kdy se poprvé objevila u dvora. Dokázala zapůsobit jako exotický pták v hejnu vran. Kdybych tenkrát tušil, co tohle navelek jemné, ale výrazem i držením těla sebevědomé stvoření způsobí, určitě bych mu věnoval víc pozornosti. I tak ale vím, že už tenkrát byla nápadnější než ty druhé, pokorné plavovlásky se sklopenýma očima, dychtivé zavděčit se královně a zalíbit se králi. Šla poslední v řadě. Nesla se. Se vztyčenou bradou a povýšeným pohledem těch zářivých temných očí. Měla lesklé tmavé vlasy. Ona neuhýbala pohledům okolí, přehlížela je. Nevím, co měla na sobě. Ale už tehdy z ní vyzařovala nápadná odlišnost. Jako by chtěla dát najevo, že ona tu není proto, aby komukoli sloužila nebo aby prostě jen brala věci tak, jak jsou. Ona nebyla z těch, co dodržují pravidla a žijí podle nich. Od toho tu byli jiní...

DOPIS ANNY BOLEYNOVÉ KRÁLI JINDŘICHU VIII., LÉTO 1526

Sire, jen vznešená mysl tak velkého krále, jehož příroda obdarovala srdcem plným velkorysosti k ženskému pohlaví, zapříčinila, že tak velkou laskavostí splácíte mimořádně bezelstný a krátký rozhovor s prostou dívkou. Pokladnice štědrosti Vašeho Veličenstva jest nevyčerpatelná, přesto prosím, abyste zvážil, zda si ji zasloužím, a pokud mne po takovém rozhovoru odměňujete dary tak velkými, co budete moci udělat pro ty, kteří jsou připraveni zasvětit

celou svou poslušnost Vaším přáním? Jakkoli velká může být štědrost, již jsem právě obdržela, radost z toho, že se cítím být milována králem, kterého obdivuji a kterému bych s radostí obětovala své srdce, jež si za to zaslouží být nabídnuto, bude nekonečně větší. Vaše záruka mého jmenování dvorní dámy královny mě přiměla domnívat se, že toto je se zřetelem Vašeho Veličenstva vůči mně, neboť mi dává možnost vidět Vás častěji a ujistit Vás svými vlastními rty (což udělám při první příležitosti), že jsem velmi zavázaná a poslušná služebnice Vašeho Veličenstva bez jakékoli výjimky.

První a jediný Annin dochovaný dopis Jindřichovi, o jehož autenticitě nejsou žádné vážné pochybnosti. Anna v něm vyjadřuje vděčnost za jmenování dvorní dámou Jejího Veličenstva královny Kateřiny, zároveň však vyjadřuje tušení králova jistého záměru. Dopis je plný zdvořilostí a projevů úcty, jak bylo běžné v dopisech adresovaných králi, který se někomu postaral o jakkoli méně či více významné postavení u dvora. V jisté sféře však nenuceně přechází v dopis milostný, naznačující určitý příslib.

Nikdy jsem ji neměl rád. Byla tu spousta urozenějších i hezčích. Ta samolibost, která z ní čišela, byla však v jistých momentech tak nevídaná a zároveň přirozená, že působila přitažlivě. Teprve když se s ní člověk dal do řeči, pochopil, že je odlišná tím nejsvůdnějším způsobem. Za jiných okolností by si ji královna určitě oblíbila. Anna ale netoužila zalíbit se královně, jak brzy pochopil i horší pozorovatel, než jsem byl já. S ní přišly

změny a zrušení zavedených starých pořádků. Troufám si tvrdit, že to znamená problém v každé době. Když od ní dostal ten první dopis, četl si jej pořád dokola a chtěl být sám. Celou noc potom smolil odpověď ve verších. Pro žádnou ze svých pozdějších manželek už nic takového neudělal. Proč taky? Nebylo třeba. Žádnému z dalších čtyř Jindřichových manželství nepředcházely tak dlouhé, obtížné, vzrušující a zemi rozvracející námluvy.

Nemá pravdu ten, kdo předpokládá, že dlouholeté manželství Jindřicha VIII. s Kateřinou Aragonskou muselo být před jeho setkáním s Annou nutně nešťastné.

Král se s Kateřinou oženil po smrti svého staršího bratra Artura, jejího prvního manžela, což později využil jako dosti pádný argument k dosažení rozvodu.

V době svatby však k mladé a pokorné Španělce (i když byla starší než on) zcela určitě choval velké sympatie a možná i vřelé city. Po všech strážních vzniklých v důsledku jejího předčasného ovdovění a neshod o nevyplacené věno mezi jejím otcem a Jindřichem VII. se zdálo, že se na ni konečně usmálo štěstí. Poslali ji sem, aby se stala manželkou krále Anglie, a k tomu také došlo, i když jím nakonec nebyl ubohý Artur, ale jeho mladší bratr Jindřich. Ten se s ní oženil hned po svém nástupu na trůn a mladá královna, i když cizinka, si ve své nové zemi získala velkou oblibu.

Z více než dvacetiletého a z větší části harmonického manželství vzešlo několik dětí, do dospělosti však přežila jediná dcera, princezna Marie. Královna Kateřina prodělala několik potratů, stárla a propadala beznaději z neschopnosti dát králi a celé Anglii následníka. Král nácházel útěchu v občasných nevěrách, ale ke své ženě se

stále choval s úctou. Není pochyb o tom, že Kateřina manželka až do konce svých dní velmi ctíla, možná i bezmezně milovala. Usilovně se modlila za uchování plodnosti a početí syna, což jistě komplikovala i skutečnost, že krále ve své ložnici už téměř nevidala. Její prosby a modlitby nebyly vyslyšeny, po čase znovu potratila a bylo nutné přijmout fakt, že Jindřich VIII. se od ní syna nedočká.

Byla celá v černém, jako by nikdy nepřestala nosit smutek za Artura, svého prvního manžela. Už kdysi jsem slyšel o jejím neotřesitelném majestátu. Její tvář byla přísná, rysy měla unavené, ale při pohledu zblízka, když mě odměňovala za můj výkon a já se jí šklebil do očí, byl jsem překvapen náznakem křehkosti a půvabu, možná i zranitelnosti. Byla to žena velkého krále, ale stále jen žena. Dvůr byl prosycen bezstarostností i drzostí mládí, protože takový byl tehdy i král. A jeho dvůr, to byl celý svět s pevnými hranicemi, kde všichni žili v hojnosti a věčných zábavách jako bohové Olympu. Vzduch tehdy čpěl těžkými vůněmi, potem, pivem a pečeným masem, silným vínem, přezrálým ovocem a příslibem velkých, překvapivých, horečnatých změn...

Osudové setkání anglického krále s tmavookou dámou francouzských způsobů nebylo zcela jistě náhodné. Bylo cílem a povinností příbuzných slibně vyhlížející mladé dámy pomoci náhodě a nahrávat okolnostem, pokud mohl být následkem prospěch, bohatství a prosperita jednotlivců či celých rodů. Byla známa králova potřeba mužského dědice

i jeho zalíbení v mladých dívkách, především dvorních dárnách Jejího Veličenstva. Jedna z nich, lady Elizabeth Blountová, se dokonce stala matkou Jindřichova syna, levobočka Jindřicha Fitzroye, kterému jeho otec zajistil titul vévody a v následnické linii ho chtěl svého času dokonce postavit před svou legitimní dceru, princeznu Marii. O matku svého nelegitimního syna však už citový ani jiný zájem neměl. Brzy ji nahradila Marie Boleynová, Annina sestra.

V době, kdy se Anna Boleynová vrátila od francouzského dvora do Anglie, král prožíval milostný románek právě s její sestrou Marií. Tento poměr zajistil rodině Thomase Boleyna, Annina a Mariina otce, řadu výhod. Marie však krále po čase omrzela a Thomas Boleyn využil příležitosti dostat do středu jeho pozornosti svou druhou dceru Annu, o jejíž inteligenci a šarmu předpokládal, že okouzlí krále trvaleji. Jak víme, v tom se nemýlil.

Viděl jsem Boleynův těkavý pohled, plízl se jako stín za starým Norfolkem a oba byli tak průhlední, tak sebejistí a přitom nervózní, aby jejich plán vyšel. Samozřejmě, zvykli si na přepych a privilegia plynoucí z dobře odvedené práce Boleynovy první dcery, za to, co předvedla v králově posteli. Ale jakkoli snaživá Marie byla, krále tím unavila. Bylo po výhodách. Teď bylo v sázce víc. Cítil jsem to z jejich kradmých pohledů a tichých rozhovorů. V záloze měli další dceru a ryba se chytila na třpytivou návnadu pevněji, než mohli doufat. Toho museli využít. Teď nešlo jen o přidělení půdy a výnosná místa pro příbuzenstvo. To už zajistila Marie, ale od Anny chtěli víc. A ona se nehodlala spokojit s tím, co dostaly už mnohé před ní.

Ke sblížení mezi Jindřichem a lady Annou došlo zřejmě během divadelního představení spojeného se společným tancem, maškarády, kterých se u králova dvora plného zábav a slavností konalo bezpočet a jichž se on sám rád účastnil. Anna však nehodlala skončit jako její sestra, opuštěná, se špatnou pověstí a možná i s nemanželským dítětem. Měla také pravděpodobně za sebou bolestně ukončený vztah a zrušené zasnoubení s lordem Jindřichem Percym, kterého milovala. K tomu mělo dojít, podle některých zdrojů, prostřednictvím kardinála Wolseyho na rozkaz krále, který měl už v té době o Annu sám usilovat. To však není historicky podloženo. Šlo možná jen o nátlak ze strany Percyho otce, který měl v té době pro svého syna lepší partii.

Tehdy to byla jen jedna z mnoha, kterou si král vedl tanečním sálem při té divadelní šarádě, se kterou jsem Wyattovi pomáhal. Lordi v černém a kolem nich to hejno krasotinek, v jejich čele král s maskou přes obličej a královna tomu přihlížející, vědoma si povinnosti být náležitě překvapena a okouzlena výstupem svého chotě, ačkoli jej mezi dvořany nešlo nerozpoznat. Jaké to královské divadlo! Už tehdy bych ji poznal mezi ostatními, i když oblečeny byly všechny stejně. Ta hrdě vztyčená brada, způsob, jakým mu opětovala úsměv a neuhýbala jeho pohledu. V té změti poodhalené ženské krásy jej přiměla, aby měl oči jenom pro ni. Starého Boleyna pak zval večer co večer do svých komnat na partii šachu, v žertu se vyptával a hltal lichotky toho mazaného lichváře, který mu právě nabízel svůj nejlepší artikl – vznětlivou a rozkošně nepoddajnou Annu.

*Dílem osudu, Thomase Boleyna i vévody z Norfolk, An-
nina strýce, tak brzy došlo k milostnému vzplanutí, po kte-
rém už nic nebylo jako dřív. Král Jindřich VIII. se bezhlavě,
vášnivě zamiloval. Se vším svým majestátem a zcela při-
rozenou mužskou slabostí propadl kouzlu jedné ženy. Ne
však obyčejné. Tím okamžikem začala osudová hra a vytr-
valý hon odhodlaného lovce za stejně odhodlanou kořistí.*

Královna Kateřina posmutněla. Neměla ráda změ-
ny. Měla prý kdysi svou trpaslici, ještě ze Španěl-
ska. Ohavné, malomyslné stvoření, stále se krčící v koutě
a vydávající odporné skřeky. Kdo ví, čím ta ji mohla kdy
pobavit. Snad ji bavil jen pohled na ni, na bytost dale-
ko žalostnější a hodnější politování než jakou byla ona
sama ve vší té sklíčenosti a osamění. Neboť v odstupu
a o samotě žije dříve či později každá královna. Když
trpaslice zemřela, její paní ji hořce a dlouho oplakávala,
jak říkali. Občas jsem si tropil žerty z kardinála. Tehdy
se usmívala a souhlasně pokyvovala. To měla nejraději.
Najednou však byla znovu uzavřená a bez výrazu. Říkali,
že znovu potratila. Okenní sklo se otrásalo pod nápořem
deště, tma venku byla černá a neprostupná jako samet.
Od brány jsem viděl ujíždět posla, zřejmě směrem k He-
veru, s dopisem, o jehož obsahu nemohlo být pochyb,
stejně jako o tom, komu byl určen...

